

De 'beer' is los...

Het pleetje uit groet

Priori 2010-4

Op vrijdag 19 november werd een nieuwe aanwinst op het museumterrein geplaatst: "het pleetje uit Groet". Aan de achterzijde van onze stolpboerderij uit Zuid-Scharwoude. Het pleetje uit Groet is een gebouwtje met een grondoppervlak van 125 x 125 centimeter. De functie van het gebouwtje zal u uit de naam al wel duidelijk zijn geworden.

Het pleetje stond naast een voormalige boerderij in het plaatsje Groet, in de buurt van Schoorl in Noord-Holland. Het gebouwtje raakte in verval nadat de boerderij in 1961 een inpandig toilet kreeg. De toenmalige eigenaar verbouwde het boerderijtje tot woning, die ook deels diende voor de onderbrenging van vakantiegasten. Zelf wilden de bewoners graag wat meer comfort en die vakantiegasten kon je toch niet naar buiten laten gaan. Bovendien had de bewoner geen boerderij meer en was er veel minder aanleiding om de inhoud van de beerput waarin het pleetje loosde, als bemesting over het land of de tuin te verspreiden.

Het pleetje is ons in het voorjaar van 2009 aangeboden via tussenkomst van het Zuiderzeemuseum. Bij de eerste aanblik is reeds duidelijk dat het om iets bijzonders gaat. Gezien de herkomst, rijst al snel de vraag snel of het te plaatsen is bij een Noord-Hollands gebouw. Vervolgens is de vraag: waar deden de

Het houten pleetje achter onze 'stolp' in 1948

bewoners van de stolpboerderij eigenlijk hun behoefte? Het is maar goed dat er in de huidige boerderij niemand meer woont. Het sanitair is namelijk niet erg compleet. De plee is bij de demontage in 1948 in Zuid-Scharwoude gebleven. Het museum had wel behoefte aan een boerderij van het type stolp, maar in een compleet

ingericht erf met een schuurtje en een plee was blijkbaar geen

interesse. Het pleetje uit Groet gaat het erf van de boerderij in dat opzicht dus completeren.

Het pleetje is gebouwd tussen 1874 en 1880 door metselaar Klaas Oud, die in het eerstgenoemde jaar een stuk weiland kocht om daarop een boerderijtje (vier koeien op stal) met plee te laten verrijzen. Het beroep van Oud verklaart meteen de fraaie vormgeving van het zeer simpele gebouwtje. Het lijkt of hij er 'iets bijzonders' van wilde maken. Een pleetje met zo'n mooi kuifje als bekroning op metselwerk van de voorgevel is niet erg gebruikelijk. Vier eigenaren later, in 1925, werd de grootvader van de huidige eigenaar bezitter van perceel en pand. Hij vergrootte de veestal en bouwde een vijzelberg, maar liet het pleetje staan.

Wat niet kan worden overgeplaatst is de houten bak die in het huisje getimmerd was om op te zitten. Er zat een rond gat in, dat tegen de geurtjes werd afgedekt met een houten deksel. Bak noch deksel zijn bewaard gebleven. Volgens de eigenaar lagen eertijds in het pleetje blaadjes van de krant als toiletpapier.

De deur werd gesloten met een houten klinkstel dat wel goed op de foto staat, maar helaas niet bewaard gebleven is.

Aan de linkerkant van het pleetje zat - in elk geval in de jaren '60 - nog een schuin aflopende houten bakgoot gemonteerd die door de mannen van de huishouding als urinoir kon worden gebruikt. Tegen inkijk stond ongeveer een meter buiten de zijgevel een houten schutting. De goot

waterde af in de stapelput achter het gebouwtje. De 'beer' viel onder de achtergevel door eveneens in de stapelput. Die werd periodiek gelegegd met een 'gierschop'; een bak in emmervorm met daaraan een lange houten steel. De 'beer' werd met een kruiwagen vervoerd naar het land, de groentetuin of de hagen rond het perceel. De 'beer' werd daar - met dezelfde gierschop - verspreid.

Leendert van Prooije

Wetenschappelijk beleidsmedewerker